

3. Колосова Л. М. Неперервне професійне вдосконалення педагогічних кадрів в умовах науково-методичного центру : наук.-метод. посіб. / Л. М. Колосова ; за заг. ред. Є. Р. Чернишової. – Вознесенськ : МНМЦ, 2011. – 220 с.
4. Лекторский В. А. Диалектика практики и теории / В. А. Лекторский, В. С. Швырев // Вопросы философии. – 1981. – № 11. – С. 12–24.
5. Мариновська О. Я. Проектно-впроваджувальна діяльність як складова педагогічної інноватики / О. Я. Мариновська // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 158-173.
6. Сущенко Т. І. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти / Т. І. Сущенко // Післядипломна освіта в Україні : міжгалуз. наук.-освіт. журнал. – 2007. – № 1. – С. 23–27.

References:

1. By'kov V. Yu. Modeli organizacijny'x sy'stem vidkry'toyi osvity' / V. Yu. By'kov // Monografiya. – K. : Atika, 2009. – 684 s.
2. El'ny'kova G. V. Upravlencheskaya kompetentnost' / G. V. El'ny'kova. – K. : Red. obshheped. gaz., 2005. – 128 s.
3. Kolosova L. M. Neperervne profesijne vdoskonalennya pedagogichny'x kadriv v umovax naukovometody'chnogo centru : nauk.-metod. posib. / L. M. Kolosova ; za zag. red. Ye. R. Cherny'shovoyi. – Voznesens'k : MNMCz, 2011. – 220 s.
4. Lektorsky'j V. A. Dy'alekty'ka prakty'ky' y' teory'y' / V. A. Lektorsky'j, V. S. Shvyrev // Voprosy fy'losofy'y'. – 1981. – # 11. – S. 12–24.
5. Mary'nov's'ka O. Ya. Proektno-vprovadzhuval'na diyal'nist' yak skladova pedagogichnoyi innovaty'ky' / O. Ya. Mary'nov's'ka // Ukrayins'ky'j pedagogichny'j zhurnal. – 2015. – # 2. – S. 158-173.
6. Sushhenko T. I. Konceptiya rozvy'tku pisyady'plomnoyi pedagogichnoyi osvity' / T. I. Sushhenko // Pisyady'plomna osvita v Ukrayini: mizhgaluz. nauk.-osvit. zhurnal. – 2007. – # 1. – S. 23–27.

Колосова Л. Н. Проектно-внедренческая деятельность как оптимальная форма реализации творческого потенциала учителя.

Рассматривается формирование новой профессионально-педагогической культуры педагогов, которая основана на проектно-внедренческой деятельности как оптимальной форме реализации творческого потенциала учителя в инновационном пространстве современного образования.

Ключевые слова: готовность к инновациям, саморегуляция, самоуправление, научно-методический центр, профессионально-педагогическая деятельность, проектно-внедренческая деятельность.

Kolosova L. M. Project introduction activities optimal form of implementation of teacher's creative capabilities.

New professional and educational culture of teachers is considered. It is based on the project introduction activities as the optimal form of implementation of teacher's creative capabilities in the innovative space of modern education.

Keywords: preparedness to innovations, self-regulation, self-government, scientific-methodological center, professional and educational activities, project introduction activities.

УДК 378.1(4)

Костецька М. В.

ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Аналізуються окремі аспекти розвитку європейської вищої освіти, розкривається її сутність, особливості в умовах перехідного періоду. Подається загальна характеристика нормативно-фінансових документів, їх соціальна та економічна доцільність, дається визначення Болонському процесу, аналізується процес розвитку вищої освіти в кінці ХХ – початку ХХІ століття. Стверджується, що розгляд європейської й національної вищої освіти під кутом зору інтенсифікації Болонського процесу є актуальним і зумовлений нагальними потребами часу. Розглядаються основні тенденції розвитку вищої освіти в контексті реалізації ідей розвитку вищої педагогічної освіти в

країнах Європейського Союзу. Показано тлумачення європейського виміру в освіті інституціями Ради Європи. Визначаються цілі та предмети вищої освіти, які носять однаковий характер у всіх європейських країнах. Звернено увагу на оволодіння студентами основних елементів культури. Окреслюються завдання вищої освіти. Характеризуються певні тенденції вищої освіти в європейських країнах. Розглянуто особливості розвитку сучасної системи вищої освіти в Європі.

Ключові слова: якість освіти, європейський простір, Болонський процес, єдиний освітній простір, європейське співтовариство, освітні тенденції, інтеграція, європейська вища освіта, євроінтеграційні процеси, європейський вимір.

У країнах Європи й світу йдуть пошуки шляхів покращення якості вищої освіти у відповідності з новими соціально-економічними потребами й очікуваннями суспільства. Не стоїть осторонь цієї проблеми і Україна.

Однією з найважливіших сфер розвитку євроінтеграції є сфера вищої освіти, де вона набула форм Болонського процесу. На сьогодні 46 європейських країн, включно з Україною, є його учасниками. Крім того, значна кількість міжнародних організацій підтримують ідеї процесу та сприяють його реалізації. Болонський процес – це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільної сфери європейської вищої освіти до 2010 року, який офіційно розпочався у 1999 році з підписання Болонської декларації. Передумовою її створення стало підписання Великої Хартії європейських університетів, яка спрямована на пошук шляхів і вдосконалення системи освіти.

Адже, “за означенням, прийнятим XX сесією генеральної конференції ЮНЕСКО, під освітою розуміється процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. Тобто значущість розв’язання наукової проблеми реформування вищої освіти України, ми пов’язуємо із значущістю формування, виховання нового рівня світогляду вільної людини” [4].

Кінець XX – початок XXI століття відзначений в Україні прискореним розвитком вищої освіти: кількість студентів наблизилася до показників провідних країн Західної Європи – Німеччини, Великобританії, Франції та Італії; значно зросла кількість молоді, яка після закінчення середньої школи вступає до вищих навчальних закладів (ВНЗ); вектор державної освітньої політики спрямовано на формування розвиненої і самодостатньої людини, професіонала і особистості.

Один із найважливіших кроків у цьому напрямі – підписання у 1999 р. членами ЄС та іншими державами Болонської декларації про утворення Європейського простору вищої освіти. Цим був розпочатий “Болонський процес” прискореного розвитку університетського рівня вищої освіти і створення сприятливих умов для освітньо-наукових обмінів і співпраці у фундаментальних і прикладних дослідженнях.

У зв’язку зі вступом 19 травня 2005 року України до Болонського процесу, вітчизняна вища школа розвивається з урахуванням його вимог і рекомендацій. Це створює широке поле діяльності не лише для педагогів-науковців, а й освітян-практиків України, оскільки вказаний освітньо-інтеграційний процес має забезпечуватися з теоретичного і практичного поглядів. Вищевикладене дає підставу стверджувати – вивчення європейської й національної вищої освіти під кутом зору інтенсифікації Болонського процесу є актуальним і зумовлене нагальними потребами часу.

Основою розвитку вищої педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу є Болонський процес.

У рамках Болонського процесу сформульовано шість ключових позицій: введення двоциклового навчання; запровадження кредитної системи; контроль якості освіти; розширення мобільності; забезпечення працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти. Одним із головних завдань, що має бути розв’язане в рамках Болонського процесу, є залучення в Європу більшої кількості студентів з інших регіонів світу. Вважається, що введення загальноєвропейської системи гарантії якості освіти,

кредитної системи накопичення, відповідно доступних кваліфікацій, сприятиме підвищенню інтересу європейських та інших громадян до вищої освіти. Цим питанням присвячується багато публікацій таких учених, як В. Андрущенко, М. Євтух, В. Кремень, В. Лутай, В. Олійник, В. Луговий, І. Прокопенко та ін. [1; 2; 4; 5; 8].

Академік В. Андрущенко у своїх дослідженнях наголошує, що вища школа покликана формувати інтелект нації, від цього залежить її майбутнє [1, с. 11-17].

Широку панораму актуальних проблем піднімає у своїх працях В. Кремень. Зокрема він підкреслює гуманістичну і соціальну роль вищої освіти, В. Луговий визначає роль підготовки і життєдіяльності кадрів, І. Прокопенко піднімає проблему економічних аспектів вищої освіти тощо.

Проте, на нашу думку, недостатньо висвітлені основні тенденції розвитку вищої освіти в контексті реалізації ідей розвитку вищої педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу та показані проблеми, які при цьому виникають.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати загальні особливості сучасних тенденцій розвитку системи вищої освіти у контексті світових та євроінтеграційних процесів.

В умовах формування єдиного ринку праці необхідною стала “європейська” орієнтація в освіті. Розуміючи всю складність проблеми формування та впровадження в національні системи “спільного європейського компонента освіти, який би став у найширшому міждисциплінарному розумінні органічною складовою частиною освітнього досвіду підростаючого покоління в Європейському союзі”. Х. Джонс констатує, що в надрах національних систем освіти вже розпочалися процеси перегляду та вдосконалення відповідних моделей розвитку вищої освіти в умовах європейського контексту.

Щодо офіційних інституцій Євросоюзу, то їх політика полягає в наданні великій та різноманітній системі освіти всілякої підтримки і забезпечення загальноєвропейського спрямування з метою реалізації завдань ЄС, у тому числі більш широкого доступу громадян Європи до культурних цінностей різних народів, розвитку європейської прихильності до загальних ідеалів, не порушуючи при цьому національної та регіональної лояльності.

Тлумачення європейського виміру в освіті дається інституціями Ради Європи. Воно базується на визнанні ідей загальноєвропейського дому, духовної, культурної та історичної спільності Європи. Рада Європи проводить цілеспрямовану політику консолідації зусиль країн Західної, Центральної та Східної Європи щодо формування спільних підходів до європейського стандарту загальної освіти. Започаткований наприкінці 80-х років транснаціональний проект “Європейський вимір в освіті” став новою якісною віхою в розвитку процесів інтеграції і формування єдиного освітнього простору в Європі. Він спрямований на досягнення завдань стратегічного характеру, таких як єдність Європи за умови збереження та розвитку багатокультурності, мобільності, рівня можливості професійного розвитку, високої якості базової освіти для всіх європейців: відкритість Європи для світу.

Ідеологією цього курсу стала ідея спільності таких цінностей, як демократія, соціальна справедливість, права людини. Саме вони повинні лежати в основі сучасної освіти (навчання і виховання) підростаючих європейців.

По-перше, вища освіта повинна бути висококваліфікованою, щоб бути головним базисом для подальшої успішної реалізації у майбутньому. З цього приводу американський щотижневик “News and World Report” у січні 1982 р. писав, що серед випускників середньої школи чимало таких, які дуже погано читають, пишуть, і це, головним чином, заважає їм продовжити навчання у вищих навчальних закладах та влаштуватися на пристойну роботу. Нажаль, у системі середньої загальноосвітньої школи України мають місце такі факти, а це відбиваються на якійсь студентській аудиторії.

По-друге, узаконення етичної, релігійної, культурної та регіональної різноманітності

розширили коло вимог та очікувань, на які повинна відповісти вища освіта.

По-третє, у вищій освіті слід чітко розрізняти зовнішню та внутрішню сторони навчального процесу, остання, до речі, означає мету навчального процесу у вищій освіті. Мета вищої освіти – гармонійний розвиток особистості. Студенти не тільки оволодівають професійними знаннями, навичками та вміннями, а й основними елементами культури, такими як:

- вже відомими знаннями про культуру, природу, суспільство, техніку та мислення;
- досвідом ставлення до навколишнього середовища;
- досвідом творчої діяльності у розв'язанні проблем;
- досвідом застосування вже відомих способів діяльності.

Зовнішня сторона передбачає три основних елементи:

- зміст навчання (ті дисципліни, які повинні бути у кожному навчальному плані);
- навчання (наукова та пізнавальна діяльність студентів, але не слід забувати, що хоча навчання і відбувається у колективі, засвоєння знань носить індивідуальний характер);
- викладання (слід зауважити, що викладання означає не тільки навчальний матеріал, який подається викладачем, а й має на увазі ще загальну діяльність усіх тих, хто навчає студентів).

По-четверте, експансія професійної освіти означає, що вища освіта більше не є остаточною, як вважає більшість молоді, а є перехідним ступенем подальшої освіти.

По-п'яте, предметна сутність дисциплін вищої освіти, в основному у науці і техніці, потребує відображення сучасних досягнень та досліджень. Це підкреслює важливість підготовки викладача, а також оснащення навчальними матеріалами та підручниками вищої якості.

По-шосте, використання комп'ютерів, аудіовізуального обладнання, відкривають нові можливості використання їх у навчальному процесі.

Вірно підкреслює В. Кремень “що університетська освіта забезпечує майбуття шляхом формування нового покоління професіоналів або іншими словами виробляє високоякісний людський (освіта, здоров'я) та соціальний (культура, загальні цінності, сильне громадянське суспільство) капітал” [3, с. 11-30].

Слід підкреслити, що цілі та предмети вищої освіти носять однаковий характер у всіх європейських країнах. Це, насамперед, виховання особистості. Головне у вихованні студентів – це відчуття та розуміння його сутності, бажання, здібностей, нахилів тощо. Навчальний план вищих навчальних закладів повинен відображати різноманітний культурний та історичний досвід країн. Використання у навчальному плані новітніх дисциплін, таких як комп'ютерна технологія, захист навколишнього середовища та інших, дає можливість студентам розвивати загальний світогляд, майстерність та достатню кваліфікацію для подальшого життя. У цьому аспекті важливе значення має використання новітніх технологій, оригінального дидактичного середовища, використання на уроках різноманітних видів роботи (групової, самостійної, усної, письмової) дає можливість студентам проявити себе у різних видах діяльності, а також розвиватися інтелектуально та гуманістично.

Ми повинні глибинно усвідомити і при аналізі використовувати, що національна система вищої освіти в Західній Європі є оригінальними утвореннями з власними організаційними структурами, формами, змістом, тощо, які зумовлені специфічними рисами їх історичного розвитку і сучасного стану, своєрідністю та пріоритетами насущних проблем. Як духовне історичне явище вони збагачуються надбаннями інших культур, засвоюючи з них цінності, що додають нове до їх власних скарбів. В умовах бурхливих інтеграційних процесів на Європейському континенті відбувається цілеспрямоване формування єдиного освітнього простору – сукупності спільних ціннісних орієнтацій, елементів змісту, методів, засобів навчання та виховання, які

характеризують процес передачі підростаючому поколінню досвіду попередників з метою забезпечення спадкоємності і відтворення соціокультурного досвіду (традиційне навчання), а також відкриття нового досвіду, стимулювання змін в існуючій культурі (інноваційне навчання). Слід зазначити, що європейські тенденції поступово входять у наш національний простір.

Це можна підтвердити багатьма фактами організаційної роботи Міністерства освіти і науки України та практичним досвідом окремих ВНЗ (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова тощо).

Об'єднуючись на порозі XXI століття, Європа переживає процес оновлення. Проголошений в Європейському Співтоваристві курс приводить не тільки до зміни політичних структур, а й до глибоких змін у сфері освіти, зокрема педагогічної. Якщо традиційно роль вищої освіти полягала, передусім, у зміцненні національної самобутності, то в 90-х роках освіта в Європі робить акцент на розвиток співробітництва і спільності при збереженні різноманітності і національної самобутності.

Роль базових інфраструктур для генерації досвіду та відпрацювання моделей співробітництва між країнами ЄС у всіх ланках системи освіти, зокрема шкільної та вищої, здійснюють спеціальні європейські проекти та програми: Erasmus, Tempus тощо.

Вища освіта в Європі знаходиться на етапі найбільш широких та суттєвих реформ за останні десятиріччя. Рада Європи приділяє особливу увагу проблемам визнання дипломів та реформування структур з присудження кваліфікацій. Керівний комітет діє як сполучна ланка між країнами-учасниками Болонського процесу та іншими країнами – сторонами Європейської культурної конвенції, які можуть скористатися перевагами процесу, не приєднуючись до нього формально.

Зростаюча потреба щодо державного бюджетного фінансування, розгортання Болонського процесу та ГАТТ означають, що обсяги відповідальності держав за вищу освіту потребують перегляду. Ці зміни також висвітлили проблему управління системою та закладами вищої освіти, зокрема, привертаючи увагу до питання залучення всіх сторін до процесу управління. На сучасному етапі Рада Європи здійснює в цій сфері два проекти, що спрямовані на визначення пріоритетів, розробку рекомендацій та керівних принципів.

У межах реформ у сфері вищої освіти, що відбуваються на Заході, можна виділити певні тенденції:

1. Спеціалізація, спрямована на формування навичок самостійного пошуку перспективних напрямів методології досліджень і відповідних розробок. Її сенс полягає в тому, що в структуру освітнього має закладатися процес вироблення навичок пошукової, конструкторської, винахідницької діяльності. Як свідчить аналіз досвіду США, Японії, де це має пріоритетне значення, у промислово - орієнтованих дослідженнях і розробках, в яких беруть участь майбутні фахівці, досягнуті значні результати, зафіксовані у відповідних документах. Це проголошується як найважливіша складова національного багатства. Кількість представлених патентів на винахід у рік складає в Японії 150 тис., в США – 75 тис. Помітно відстають від них країни, де не такі великі якісні зрушення у науково-технічній інженерній освіті: ФРН – 30 тис., Великобританія – 22 тис. Ще складнішою є ситуація у Франції, де спостерігаються три чверті індустріально-орієнтованих досліджень мають дипломи і патенти зарубіжного походження, що свідчить про їх певну науково-технічну залежність від інших країн Заходу. Наш аналітичний аналіз переконує, що Україна у цьому переліку займає місце, яке спонукає до широких роздумів.

2. Відхід від явно біологізованого тлумачення здібностей і віднесення на цій основі багатьох дітей в категорію “нездібних”. Все частіше в офіційних і неофіційних програмних документах простежується думка про можливість усіх дітей, незалежно від їх природного потенціалу і соціального положення, успішно навчатися за умови кваліфікованого викладання; про оптимістичний погляд на можливості учнів засвоювати

навіть “важкі” предмети. Такий підхід має визначальний вплив на вирішення головного питання: конструювання базового змісту освіти, що є обов’язковим для всіх і відповідає вимогам сучасної цивілізації. Чітко простежується тенденція розширення (до 35%) обсягу навчального часу, що відводиться на “ядро” загальної освіти, включаючи математику, природничо-наукові дисципліни, основи інформатики. Особлива увага приділяється математичній, природничо-науковій і технологічній освіті.

3. Перебудова освітнього процесу спрямована на те, щоб засвоєння знань мало творчий характер і заклало б базу для науково-дослідної і конструкторсько-проектної діяльності. Слід урахувати й те, що традиційна лінія на професійну спеціалізацію кадрів багато в чому втрачає свою актуальність, оскільки технологічні структури розвиваються так стрімко і стрибкоподібно, що потенціал наукової інформації, накопиченої фахівцем у ході навчання, вичерпується, ледь тільки вводиться у використання. Наприклад, період “напіврозпаду” спеціальних інженерних знань складає нині від 2 до 5 років. Ні безперервна освіта, ні індивідуальна робота над собою, ні перепідготовка не компенсують цей розрив, якщо істотно не зміниться освітня система у бік універсалізації фахівця, фундаментальної підготовки із загальнотеоретичних і гуманітарних дисциплін. Істотним компонентом науково-технічної освіти має стати освоєння стратегій технологічного переозброєння виробництва, спрямованих на оволодіння майбутніми науковими кадрами теоретичними програмами здійснення стратегічних змін у процесі психологічної адаптації до них і створення таких умов, за яких вони самі будуть націлені на постійне оновлення виробництва. З іншого боку, потребують посилення теоретичні дослідження у сфері педагогіки, що передбачає аналіз, оцінку, систематизацію емпіричного й узагальненого матеріалу з позицій певної концептуальної парадигми. Суть узагальнення пролягає у виокремленні найбільш істотних рис, особливостей передового або новаторського досвіду, що забезпечує можливість використання нових ідей в інших умовах. Теоретичному дослідженню в педагогіці можуть підлягати як окремі методи, форми, способи, технології навчання й освіти, так і система виховної практики, що склалася; необхідно також спиратися на базові теоретичні концепції і діяльність відомих науково-педагогічних шкіл.

4. Посилення диференціації та індивідуалізації освітнього процесу шляхом розвитку варіативних освітніх програм, орієнтованих на різні категорії студентів, а також розробка індивідуалізованих програм і визначення темпів навчання стосовно персональних особливостей і здібностей кожного студента. Також передбачається суттєве розширення диференціації та індивідуалізації навчання на основі створення нових поколінь навчальних програм з максимально конкретизованим рівнем навчальних успіхів, на який повинен вийти кожен студент і досягнення якого об’єктивно перевіряється викладачем за допомогою компактних методик.

5. Активний пошук нової методичної системи, яка орієнтована не тільки на інтелект особистості, але й на емоційну та підсвідому сферу особистості, спрямовану на те, щоб учень/студент з пасивного об’єкту перетворювався на суб’єкт навчального процесу. Силами соціологів, психологів і педагогів організовується і розвивається “гайден” – служба для цілеспрямованого і всебічного вивчення особистості, її навчальної та професійної орієнтації, персонального консультування.

6. Упровадження принципів безперервної освіти, створення нових типів навчальних закладів для неформальної освіти: народні будинки (Німеччина, Нідерланди); громадські мережі саморегульованої освіти (США); інформаційно-навчальні центри, суспільні зали, центри освіти жінок (Японія). Відбувається реалізація принципів безперервної системи освіти – системи базових ідей, які необхідно впроваджувати у процесі конструювання системи освітніх установ, супроводжуючих людину в різні періоди її життя. До таких належать:

- а) поступальність у формуванні і збагаченні творчого потенціалу особистості;

- б) вертикальна і горизонтальна цілісність позитивного освітнього процесу;
- в) інтеграція навчальної і практичної діяльності;
- г) урахування особливостей структури і змісту освітніх потреб людини на різних стадіях її життєвого циклу;
- д) змістова спадкоємність висхідних ступенів освітніх шаблів;
- е) єдність професійної, загальної і гуманітарної освіти;
- ж) самоосвіта в періоди між стадіями організованої навчальної діяльності;
- з) інтеграція формальної, неформальної та інформальної складових безперервного освітнього процесу.

7. Істотно трансформується зміст вищої освіти, що передбачає: посилення соціальної і гуманітарної складових освіти, що може бути реалізовано через збільшення відносного обсягу предметів соціально-гуманітарного циклу. Для прикладу, у технічних ВНЗ США 25% часу відводилося на гуманітарні предмети. У Массачусетському технологічному університеті – провідному технічному університеті США – студент на кожному курсі здає той або інший гуманітарний предмет. Могутній науково-технічний ривок Японії значною мірою був підготовлений перебудовою системи освіти з істотним підвищенням ролі етики і естетики в загальному циклі дисциплін, що викладалися. Інноваційні технології проектування змісту вищої освіти в західних країнах спрямовані на: виключення з навчальних програм матеріалу, який має тільки історичне значення або має виключно описовий характер і може вивчатися факультативно; модернізацію навчальних дисциплін на основі сформованості їх логічного й образного мислення, що полегшує студентам розуміння і використання набутих знань у розв'язанні актуальних проблем у сфері техніки і технології; інтеграцію знань, що набуваються у ході вивчення суміжних дисциплін і створюють передумову для проблемно-модульного вивчення ряду дисциплін, орієнтованих на цей процес [7, с. 578–579]. Ці тенденції нами ґрунтовно проаналізовані, зроблений рівневий зріз не лише загальнотеоретичних тенденцій, а й окремих складових.

Освіта набуває статусу важливого механізму інтелектуального розвитку людства. Попит на вищу освіту невідпинно зростає, зростає і конкуренція на глобальному ринку освіти. Не дивлячись на різноманітні культурні традиції, ми можемо говорити про загальні закономірності розвитку вищої освіти, зокрема в усіх зарубіжних країнах університетська освіта повинна озброювати своїх фахівців глибокими та міцними знаннями; формувати та виховувати глибокий пізнавальний інтерес у студентів шляхом залучення їх до активної науково-дослідної роботи. Основою такими якісними ознаками таких навчальних закладів є, зокрема: високий рівень підготовки фахівців, що базується на ґрунтовній методологічній основі; можливість набуття студентами не просто базових, а фундаментальних знань з різних галузей науки за оптимального поєднання природничих і гуманітарних навчальних дисциплін; здатність до формування і поширення вікових морально-культурних цінностей; переважання у науковій роботі частки фундаментальних, креативних досліджень.

Саме зарубіжний досвід розвитку вищої педагогічної освіти може в повній мірі слугувати орієнтиром у прогнозуванні процесів розвитку вітчизняної освіти з урахуванням особливостей нашого суспільства та тих специфічних завдань, які стоять перед вищою освітою України та дозволило нам об'єднати основні проблеми, з якими зіштовхуються ці країни: демократизація та автономізація вищої освіти, поглиблення базової підготовки та професіоналізації освіти, впровадження інтегративних навчальних програм та курсів, впровадження інтенсивних методів та технологій навчання.

Використана література:

1. Андрущенко В. П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11-17.

2. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / за ред. В. Г. Кременя. Авторський колектив : М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабін. – Тернопіль : Навчальна книга, Богдан, 2004. – 384 с.
3. *Кремень В. Г.* Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи / В. Г. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український щорічник // за ред. І. Зюзюна, Н. Ничкало, Т. Ловолицького, І. Вільш. – К. Ченстохова : Вид-во “Зіпол”, 2000. – С. 11–30.
4. *Луговий В. І.* Реалізація принципів і пріоритетів Болонського процесу у вищій школі України: час дискусій і час дій / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія: Вісник Академії пед. наук України. – 01/2009. – № 1. – С. 5–17.
5. *Лутай В. С.* Філософія сучасної освіти : навчальний посібник / В. С. Лутай. – К. : Центр “Магістр-S” Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256 с.
6. *Олійник В. В.* Впровадження оцінювання якості освіти (в рамках проекту TEMPUS “Справедливе оцінювання”) / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2006. – № 2. – С. 6–12.
7. Педагогіка: Велика сучасна енциклопедія / упор. Е. С. Рапацевіч. – Мн. : “Соврем. слово”, 2005. – 720 с.
8. *Прокопенко І. Ф.* Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область : монографія / І. Ф. Прокопенко, В. П. Андрущенко, В. І. Астахова та ін. Акад. пед. наук України, Асоціація ректорів пед. ун-тів Європи, АПН України, Ін-т вищої освіти ; за заг. ред. І. Ф. Прокопенко. – К. : Знання України, 2009. – 432 с.

References :

1. *Andrustchenko V. P.* Osnovni tendentsiy rozvytku vystchoiy osvity na rubezi stolit' / V. P. Andrustchenko // Vystcha osvsta Ukrainy. – 2001. – № 1. – S. 11-17.
2. Vystcha osvsta Ukrainy i Bolons'kiy protses: navtchalnyi posibnyk / Za red. V. G. Kremeny. Avtorskiy kolektiv : M. F. Stepko, Ya. Ya. Bolubasch, V. D. Schynkaruk, V. V. Grubienko, I. I. Babyn. – Ternopil' : Navtchal'na knyga, Bogdan, 2004. – 384 s.
3. *Kremen' V. G.* Systema osvity v Ukraini: sutchasni tendentsiyi i perspektyvy / V. G. Kremen' // Profesiyna osvita: pedagogika i psychologiya: Pol'sko-ukraiyns'kyi schoritchnyk // Za red. I. Zazyuna, N. Nytkhalo, T. Lovolytskogo, I. Vil'sch. – K. Tchenstocova : Vyd-vo “Zipol”, 2000. – S. 11–30.
4. *Lugovyi V. I.* Realizaziya pryntsyviv i prioritetiv Bolons'kogo protsesu u vystchiiy shkoli Ukrainy: tchas diskusiy i tchas diy / V. I. Lugovyi // Pedagogika i psychologiya: Visnyk Akademiy ped. nauk Ukrainy. – 01/2009. – № 1. – S. 5–17.
5. *Lutaiy V. S.* Filosofiya sutchasnoiy osvity: navtchalnyi posibnyk / V. S. Lutaiy. – K. : Tsentr “Magistr-S” Tvortchoiy spilky vtscheliv Ukrainy, 1996. – 256 s.
6. *Oliynyk V. V.* Vpovadzennya otsinuvannya yakosti osvity (v ramrach proektu TEMPUS “Spravedlyve otsinuvannya”) / V. V. Oliynyk // Pisl'yadyplomna osvita v Ukraini. – 2006. – № 2. – S. 6–12.
7. Pedagogika: Velyka sutschasna entsyklopediya / Upor. E. S. Raptsevitch. – Mn. : “Sovrem. slovo”, 2005. – 720 s.
8. *Prokopenko I. F.* Vystcha pedagogitchna osvsta i nauka Ukrainy: istoriya, s'ohodennya ta perspektyvy rozvytku. Charkivs'ka oblast': monografiya / I. F. Prokopenko, V. P. Andrustchenko, V. I. Astachova ta in. Akad. ped. nauk Ukrainy, Asotsiatsiya rektoriv ped. un-tiv Evropy, APN Ukrainy, In-t vystchoyi osvity; Za zag. red. I. F. Prokopenko. – K. : Znannya Ukrainy, 2009. – 432 s.

Костецкая М. В. Об отдельных аспектах развития европейского высшего образования.

Анализируются отдельные аспекты развития европейского высшего образования, раскрывается его сущность, особенности в условиях переходного периода. Подается общая характеристика нормативно-финансовых документов, их социальная и экономическая целесообразность, дается определение Болонскому процессу, анализируется процесс ускорения высшего образования в конце XX – начале XXI века. Автор утверждает, что изучение европейского и национального высшего образования с точки зрения интенсификации Болонского процесса является актуальным и обусловлено насущными потребностями времени. Освещаются основные тенденции развития высшего образования в контексте реализации идей развития высшего педагогического образования в странах Европейского Союза. Показано толкования европейского измерения в образовании институтами Совета Европы. Определяются цели и предмет высшего образования, которые носят одинаковый характер во всех европейских странах. В статье обращено внимание на овладение студентами основных элементов культуры. Определяются задачи высшего образования. Характеризуются определенные тенденции высшего образования в европейских странах. Рассмотрены особенности развития современной системы высшего образования в Европе.

Ключевые слова: качество образования, европейское пространство, Болонский процесс, единое образовательное пространство, европейское сообщество, образовательные тенденции, интеграция, европейское высшее образование, евроинтеграционные процессы, европейское измерение.

Kostetska M. V. About Some Aspects of European Higher Education.

Some aspects of European higher education are analyzed, reveals its essence especially during the transition period. General description of the regulatory and financial documents is presented, their social and economic feasibility, it is defined the Bologna process, the process of acceleration of higher education in the late XX – early XXI century is analyzed. It is argued that the study of European and national higher education from the perspective of the Bologna Process intensification is an urgent and pressing needs due time. It is lighted the main trends in higher education in the context of the ideas of education degree in the European Union. It is showed the interpretation of the European dimension in education institutions of the Council of Europe. It is defined the aims and the objects of higher education which are charactered in the same way in all European countries. Attention is paid to mastering the basic elements of culture. Outlines the objectives of higher education. Certain trends of higher education in European countries are characterized. The features of modern higher education in Europe are examined/

Keywords: quality of education, European space, the Bologna Process, the only educational community, European community, educational trends, integration, European higher education, European integration, European dimension.

УДК 371.212.3

Кремінський Б. Г.

ФУНКЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА З ТОЧКИ ЗОРУ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ

Визначено функції освітнього середовища з точки зору створення умов для роботи з обдарованою молоддю. Досліджено значення та вплив освітнього середовища, як соціокультурного феномену, на формування та розвиток інтелектуальних здібностей учнівської та студентської молоді. Визначено, що можливість набуття знань з одного боку залежить від рівня розвитку освіти в суспільстві в цілому, а з іншого боку залежить від кваліфікованості кадрів конкретного освітнього закладу. Розглянуто залежність результатів навчання від матеріальної та нематеріальної складових умов навчання. Досліджено існування зв'язку між формальним статусом навчальних закладів і рівнем досягнень учнів на інтелектуальних змаганнях. Наголошено на ролі мотивації до навчання як необхідної складової функціонування освітнього середовища. Виокремлено основні види мотивованої навчальної діяльності та визначено з них найбільш цікаві та перспективні з точки зору роботи з обдарованою молоддю. Зроблено висновок про те, що дійсно ефективна система освіти має будуватися з урахуванням виконання відповідним освітнім середовищем усіх його основних функцій.

Ключові слова: освітнє середовище, функції, навчання, обдарована молодь, мотивація, інтелектуальні змагання.

Підходів до розуміння і тлумачення поняття освітнього середовища існує чимало. Причому останнім часом при розгляді питань, пов'язаних з освітніми середовищами так чи інакше на домінуючі позиції виходять техніко-технологічні аспекти проблеми.

Педагогіка є нерозривно пов'язаною з психологією. Водночас психічні властивості та особливості людини за останні сто років в цілому якщо й змінились, то не настільки суттєво як техніко-технологічні й інформаційно-комунікаційні умови навчання. Відповідно, саме науково-технічний прогрес зумовив необхідність основних якісних педагогічних інновацій, пов'язаних з формуванням та розвитком нових педагогічних технологій і відповідною трансформацією та вдосконаленням існуючих методик навчання. У цьому сенсі є абсолютно зрозумілим і виправданим акцент щодо вивчення сучасного освітнього середовища саме з інформаційно-технологічної точки зору.

Зокрема, розглядаючи педагогічні, методичні психологічні та інші аспекти й